

B/ Odluke stranih sudova i arbitraža

KUĆA LORDOVA /House of Lord's/

Presuda od 15.X 1963.

Union of India c/a N.V. Reederij Amsterdam
Bord "Amstelslot"

Odgovornost broдача za sposobnost brođa za plovidbu - Brođar koji je upotrijebio kompetentne stručnjake, koji nisu propustili dužnu pažnju kod pregleda brođa, ne odgovara za mane brođa - Brođar je udovoljio svojoj dužnosti dokaza o sposobnosti brođa za plovidbu kad je dao prima facie dokaz upotrebe sposobnih stručnjaka, a protiv toga je moguć dokaz da je postupak stručnjaka bio nameran, koji u ovom slučaju nije uspio

U ovom sporu imalo se riješiti samo pitanje da li brođar in concreto odgovara radi toga što nije upotrijebio dužnu pažnju osposobljujući brođ za plovidbu prije putovanja. Nesporna je bila činjenica da je brođ bio 1956. pregledan, pa i zupčani prijenosnik na njemu, a da je tokom prijevoza tereta po teretnici izdanoj 11.IX 1957. došlo 20.IX 1957. do prijeloma u zupčanom prijenosniku, uslijed čega je moralo doći do prekrcaja tereta u Honolulu. Tužitelj je zasnivao svoj zahtjev da se utvrdi brođarova odgovornost na tome što je na njemu teret dokaze da je poduzeo sve mjere za sposobnost brođa za plovidbu, a da on nije poduzeo sve te mjere. Medjutim tuženi su tvrdili da su oni sve razborito moguće mjere poduzeli. Prvostepeni sudac McNair smatrao je da tužene ne tereti ta odgovornost i to stoga što je došlo do prekida u zupčaniku zbog premorenosti materijala, a da tu manu nije bilo moguće otkriti vizuelnim pregledom, te da prilikom kad je tuženi brođar preuzimao brođ, nije bilo okolnosti koje bi upućivale na to da bi trebalo poduzeti posebne mjere za pregled zupčenika. Osim toga da je pregled od 1956. bio pravilan, i da je brođar upotrijebio dužnu pažnju dajući "sposobnim i mjerodavnim osobama" da izvrše potrebne preglede. Oni su preglede obavili brižljivo i pravilno, pa da preme tome brođar ostaje unutar zaštite koju mu daje čl.3, st.1 američkoga COGSA 1936, koji dolazi do primjene u ovom slučaju. Apelacioni sud, odnosno većina vijeća /Lord Denning M.R. i Lord Justice Donovan/, smatrali su da je tuženi odgovoran, jer da njega tereti dokaz da se oštećenje zupčenika nije moglo otkriti nikakvim pregledom koji bi razborito mogli provesti on ili njihovi ljudi, zatim da bi postojala veća vjerojatnost da se otkrije oštećenje da su se poduzela još dodatna ispitivanja, i da se razborito moralo očekivati da će oni te korake poduzeti, pa da ih prema tome tereti odgovor-

nost. Lord Justice /apelacioni sudac/ Diplock dao je odvojeno mišljenje u kojemu je rekao da se 1956. nije moglo ni slutiti da bi nakon 30 godina plovidbe broda došlo do prekida zupčanika, i da se stoga tada nije ukazivalo razboritim da se provedu dodatne mjere pregleda. Uostalom radi se samo o većoj vjerojatnosti, ali nipošto o sigurnosti da bi se oštećenje otkrilo. Standard je ponašanje razboritog čovjeka, a ne sitničavog čovjeka /"meticulous man"/.

Kuća Lordova je, nakon rasprave na dane 17,18. i 22.VII 1963., izrekla 15.X 1963. presudu kojom je našla da tuženi nisu odgovorni s naslova propusta dužne pažnje za sposobnost broda "Amstelslot" za plovidbu. Lord Devlin je u svom govoru kazao: kad se dokaže da je brod bio nesposoban za plovidbu, kao što je to bilo u konkretnom slučaju, da onda to stvara situaciju iz načela "res ipsa loquitur". Ali kad tako postavljenu pretpostavku na svoj teret tuženi, kao ovdje, pobija pozivanjem dvaju svjedoka, pregledača brodova, nesporne reputacije, koji kažu što su i zašto učinili i zašto nisu više učinili, da onda sudac može utvrditi da je dužna pažnja ispunjena, ukoliko ti svjedoci nisu uspješno kritizirani. Pri tom dakako ukoliko sudac na temelju kritike ne bi mogao steći čvrsto uvjerenje da su svjedoci imali pravo, ostala bi neoborena pretpostavka. U ovom slučaju se protiv svjedoka iznosi da njihove metode nisu bile prikladne za konkretni slučaj, i da su prema tome oni upali u pogrešnu stručnu ocjenu /"error of judgment"/ koju ne bi smio počinuti stručni pregledač. Pomenjkanje dužne pažnje jest nemarnost /"negligence"/, a ono što je sporno u ovom slučaju jest da li je tu postojala pogrešna stručna ocjena koja je dosegala do profesionalne nemarnosti /"professional negligence"/. Lord Devlin smatra da votumi većine Apelacionog suda idu predaleko u tom pogledu. Istina je da je stručnjak - glavni inženjer Lloyda na odgovarajuća pitanja rekao da bi primjena određenih drugih metoda dala bolje mogućnosti /"better chance"/ za otkrivanje mane, ali Lord Devlin smatra da to po sebi ne znači mnogo, jer bi "postojale bolje mogućnosti da se izbjegnu cestovne nezgode kad bi svatko vozio s 5 milja na sat", ali to nitko ne čini ni ne očekuje da drugi čine. Pravo pitanje je: kad se s jedne strane ocijeni mala vjerojatnost da do takvog oštećenja dodje i s druge strane velika šteta, koja može nastati ako takvo oštećenje nastane, treba li ili ne treba da se primijene te složenije metode? Negdje treba metnuti granicu. Odgovori stručnjaka, glavnog inženjera Lloyda, pokazuju da su te dodatne metode bile razborite, ali iz njih ne proizlazi da bi stručnjak koji se njima ne posluži bio stoga nestručan. Da je raspravni sudac na temelju tih odgovora smatrao da postoji pomenjkanje dužne pažnje, onda viši sud ne bi mogao u to dirati. Međutim on smatra da viši sud na temelju takvih

odgovora ne može oboriti ocjenu raspravnog suca koji je preslušavao svjedoke i ocijenio ih u cjelini, pa na temelju tih iskaza našao da je brodar postupao s dužnom pažnjom. Lord Pearce složio se s govorom Lorda Devlina, a Lord Hodson je naročito istakao da se slaže s odvojenim mišljenjem apelacionog suca Diplocka. Lord Reid se priključio Lordu Devlinu, ali je dodao jednu značajnu rečenicu: "Mora biti kompromisa kod odlučivanja koje korake treba poduzeti u svakom pojedinom slučaju, držeći na umu i ozbiljne posljedice koje mogu proisteći iz toga što se mana ne otkrije i udaljenost mogućnosti da takva mana postoji, jer bi bilo očito nepodesno /"impracticable"/ da se izvrše obimna znanstvena ispitivanja za svaku manu koja bi moguće mogla postojati u svakom dijelu pregledavanog postrojenja". Lord Evershed je smatrao da se sporno pitanje u ovom slučaju pojavljuje kao bitno faktično pitanje, a da je pregled "Amstelslot"-a bio izvršen u skladu sa standardom primijenjenim na sve brodove ove vrste prilikom kontinuiranih pregleda, i da je bio utemeljen na spremi i iskustvu Lloyd's Register of Shipping. Prema tome je u konkretnom slučaju brodar primijenio dužnu pažnju, ako se ne dokaže da bi prema okolnostima slučaja trebalo jednu od dopunskih metoda pregleda upotrijebiti. To pak nije slučaj, jer je prvostepeni sudac utvrdio da je u prošlom deceniju na 700 brodova do prekida radi umornosti materijala došlo kod tri broda, ali koji su bili dvije do tri godine u pogonu, tako da je umornost materijala kao uzrok prekida kod broda te starosti /23 godina/ strogi izuzetak.

/ILIR, 1963, 2, str. 223/

E.P.

Odgovornost broдача za sposobnost broда za plovību

Gornje rješenje sadrži vrlo važno načelo. Rješenja Kuće Lordova u slučaju "Amstelslot" zaokružuje precedente koji se odnose na pitanje odgovornosti broдача za sposobnost broда za plovību. God. 1927. je Kuća Lordova u slučaju "An-gliss" riješila da brodar koji je preuzeo od brodogradilišta novi brod ne odgovara naručitelju za skrivene mane broда. God. 1961. je Kuća Lordova u slučaju "Muncaster Castle" riješila da je dužna pažnja kojom brodar mora osposobiti brod za plovību ne delegabilna dužnost brođerova, i da on prema tome odgovara i za takve mane broда koje je svojom nepažnjom kod popravka broда skrivio brodograditelj, kojemu je bio povjeren popravak broда. Pri tome je Kuća Lordova, u govorima sudaca koji su sudili, ukazala na to da kod narudžbe broда od brodogradilišta brodar još nema dužnost pažnje za sposobnost plovidbe, i da stoga upravo ne odgovara za skrivene mane, ma da su potekle od brodograditeljeve nepažnje. Sada je u sluča-

ju "Amstelslot" Kuća Lordova stala na stajalište da onda kad su pregledači broda postupali lege artis, tj. bez nepažnje, brodar ne odgovara za mane koje su ipak ostale na brodu. Prema tome kod popravaka i pregleda broda brodar odgovara za nesposobnost broda za plovidbu samo onda kad je on sam postupao nepažljivo, ili osoba kojom se kod toga poslužio, /tj. kad postoji "negligence" takve osobe/, ali ne odgovara kad je dotična osoba postupala dužnom pažnjom. "Negligence" postoji onda kad jedna osoba propusti dužnu pažnju stoga što nije postupala tako kako bi razboriti čovjek morao u jednakim prilikama postupati, i ako nastupi šteta koja se mogla predvidjeti /ovo potonje prema presudama Wagon Mound br.1 i 2, suprotno prijašnjem stajalištu iz presude In re Polemis/. Posljedica tih triju presuda /"Angliss", "Muncaster Castle" i "Amstelslot"/ je da će brodar uvijek odgovarati kod popravaka broda i kod održavanja njegove sposobnosti za plovidbu prije početka putovanja za nepažnju kako svoju tako i osoba kojima se služi, pa makar to bilo i brodogradilište ili klasifikacioni zavod. Britansko udruženje za pomorsko pravo uspjelo je dobiti većinu na konferenciji OMI-a u Stockholmu 1963. za izmjenu Konvencije o teretnici od 1924. u pravcu da brodar ne bi odgovarao kad je povjerio gradnju, popravak ili održavanje broda suugovaraču koji je priznate stručnosti, pa makar ovaj suugovarač bio u nepažnji /uključujući tu i ljude kojima se suugovarač služi/, ali uz pretpostavku da je brodar poduzeo sve razborite mjere opreza putem nadzora i pregleda radova samostalnog ugovarača. Kako je poznato pojam samostalnog ugovarača u engleskom pravu definira se kao takav ugovarač nad čijim radom naručitelj nema ingerencije, ali u predloženoj izmjeni odredbe čl.3, st.1 Konvencije od 1924. zadržana je brodarove dužnost da rezultat rada samostalnog suugovarača podvrgne razboritim mjerama nadzora. Prema tome bi, izgleda, posljedica usvajanja predložene revizije Konvencije od 1924. oslobodila brodara odgovornosti za nepažnju /"negligence"/ brodogradilišta, ali ga ne bi oslobodila dužnosti da rezultat njegova rada podvrgne nadzoru, pa bi, vjerojatno, ostao odgovoren za nepažnju u vršenju toga nadzora. Nije vjerojatno da bi takva izmjena Konvencije dovela do drukčijeg, za brodara povoljnijeg, rezultata od onoga u slučaju "Amstelslot". Inače s gledišta našega prava i prakse mislimo da bi slučaj "Amstelslot" i kod nas bio presuđen tako kako je to učinila Kuća Lordova.

E.P.